

Drogový problém v českých médiích a souvislost s oficiální drogovou politikou

Mgr. Jan Morávek, Ph.D., Institut sociologických studií,
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze

Grantová podpora: Juniorský projekt GA AV č. KJB701040904.

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Struktura prezentace

1. Východiska
2. Výzkumná otázka a metodologie
3. Výsledky
4. Závěr

Východiska

Drogový problém je v českém veřejném diskurzu diskutován různými aktéry, kteří mohou zastávat konfliktní perspektivy.

Jaká poselství si z veřejné debaty odnášejí tvůrci oficiální drogové politiky?

Které hlasy zůstávají nevyslyšeny?

Východiska – drogy a média v ČR

- Z nelegálních drog je nejčastěji tematizován pervitin, konopí méně často.
- V mediálním diskurzu převažovalo potlačování nabídky nad potlačováním poptávky.

Drogy v médiích. Zaostřeno na drogy 3/2006. Praha: NMS.

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Východiska – drogy a média v ČR

Stimulancia a opioidy jsou v médiích spojovány s následujícími významy:

- jejich nezákonný status (75%)
- související závislost (9%)
- ohrožení zdraví a života (7%)

Grohmannová, K. (2006). Stimulancia a opioidy z pohledu médií. *Adiktologie* 6, 350-365.

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Východiska – drogy a média v ČR

O konopných drogách je referováno v těchto souvislostech:

- trestná činnost (52%),
- ohrožení společnosti (30%),
- závislost a nemoc (16%)

Sivek, V., Miovská, L., Miovský, M. (2004). Obraz uživatelů a užívání konopných drog v českých médiích v roce 2003. *Adiktologie* 4, 474-491

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Východiska – drogy a média v ČR

Rámce drogového problému v předvolebním boji 2006

- legalizace, proti zpřísnění legislativy (5-10%)
- boj, normy, potlačení nabídky, nelegalizovat (40%)
- kriminalita, menšinová témata, osobní rozměr (20-25%)
- prevence, léčba a snižování poptávky, mládež (30%)

Běláčková, V. (2008). *Drogy, volby, média: jak nastolovaly politické strany v ČR drogovou politiku před volbami do médií*. Zaostrěno na drogy 4/2008. Praha: NMS.

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měřín 4. 6. 2009

Východiska – definování problému

- V médiích nejsou o drogách pouze předávány neutrální informace. Referováním jsou také vyjadřovány postoje mluvčích.
- Ucelený soubor hodnot, přesvědčení o problému a opatření nabízených k jeho řešení tvoří *rámec problému ve veřejné politice*.
- Soutěžení mezi různými rámci problému se zřetelně ukazuje ve veřejně politických kontroverzích o drogách.

Východiska – definování problému

- Rozdílné způsoby zarámování drogového problému nesou důležité důsledky pro agendu drogové politiky.

Užívání drog jako

- zavrženíhodné jednání – trestat, nepomáhat
- nemoc, slabost – netrestat, pomáhat

Morávek, J. (2007). *Definování problému v drogové politice: konstrukce nezákonných drog a jejich uživatelů ve vědě expertů* [nepublikovaná disertační práce] Praha: FSV UK.

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Výzkumná otázka

- Jaké ucelené soubory hodnot, přesvědčení o drogovém problému a nabízených opatření – rámce drogového problému – existují v české veřejně politické debatě?
- Explorovat, které rámce drogového problému našly ohlas ve strategických dokumentech drogové politiky, a které naopak zůstávají zastíněny.

Metodologie

Data:

- články v tisku + vystoupení v parlamentní rozpravě (cca 200 příspěvků),
- platná národní protidrogová strategie.

Analýza:

- kvalitativní textová analýza
- analýza rámců veřejně politického problému

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Výsledky – drogový problém v českých médiích

Ve veřejně politické kontroverzi nad „protidrogovým zákonem“ z roku 1998 jsem identifikoval čtyři konkurenční rámce:

1. Symbolický nesouhlas
2. Punitivní rámec
3. Minimalizace škod
4. Občanské svobody

1) *Rámec symbolického nesouhlasu*

Problematizuje permissivní prostředí a zavazuje veřejnou politiku k symbolickému sdělení, že drogy jsou špatné.

- *„neuvážená a přílišná drogová tolerance neznamená nic jiného než kapitulaci společnosti v boji proti zhoubnému působení ilegálních drog“* (posl. Severa, 2. 9. 1997)
- *„dát jasný signál, tak jako třeba školní řád řekne, že se nesmí kouřit na chodbách, na záchodě, i když to není trestné, je to cosi, co není dobré, co není správné“* (sen. Zahradníček, 18. 3. 1998)

2) *Punitivní rámec*

Problematizuje beztrestnost obchodníků s drogami, popř. i uživatelů drog, a volá po zpřísnění represe.

- *„používáme represí proti skutečným zločincům, obchodníkům, pašerákům a distributorům“* (sen. Palečková, 18. 3. 1998)
- *„dealeři, kteří by si měli odpykávat vysoké tresty, se tomu budou jen z povzdálí smát“* (eho, MF Dnes, 5. 3. 1998)
- *„chudáčci nemocní, kteří k tomu přišli jako slepí k houslím... To není žádná nemoc, to je závislost, kterou si přivodí ten, který velmi dobře ví na začátku... do jaké nebezpečné hry se pouští“* (sen. Zahradníček, 18. 3. 1998)

3) *Rámec minimalizace škod*

Represe je možným prostředkem ke snížení škodlivých důsledků užívání drog pro uživatele a celou společnost.

- *„že se skutečně zdraží drogy a tím se stanou méně dostupnými“* (posl. Janeček, 2. 7. 1997)
- *„vzroste [kriminalita závislých], protože oni v podstatě nemají na výběr, drogu musí mít za každou cenu“* (Garkisch, MF Dnes, 14. 2. 1998)
- *„Hlavně že se půjdou léčit“* (Pišoftová, MF Dnes, 20. 2. 1998)
- *„zákon bude kriminalizovat... závislé narkomany... ti se budou bát pomocné ruky“* (Presl, MF Dnes, 23. 3. 1998)

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

---

4) *Rámec občanských svobod*

Kritizuje nezamýšlené důsledky represe s ohledem na širokou škálu liberálních hodnot.

- *„uvrhne mimo zákon i část normálních, slušných a vzdělaných lidí“* (Borovička, MF Dnes, 30. 3. 1998)
- *„vytváří prostor pro policejní zvěli“* (Los, MF Dnes, 20.4.1998)
- *„dává státním orgánům téměř neomezenou moc k zásahům do základních občanských svobod“* (posl. Jičínský, 4. 2. 1998)
- *„souhlas s otevřenou výzvou k nesnášenlivosti vůči některým lidem“* (Celerýn, MF Dnes, 30. 3. 1998)

Výsledky: Národní strategie 2005-09

Jak NS definuje problém užívání drog?

- rizika pro jedince i pro společnost
- ohrožení veřejného zdraví
- nepříznivé sociální, zdravotní, trestněprávní, bezpečnostní a ekonomické dopady

Výsledky: Národní strategie 2005-09

Rámec	Jak NS definuje problém
Symbolický nesouhlas	-
Punitivní	-
Minimalizace škod	Rizika pro jedince i pro společnost Ohrožení veřejného zdraví Soc., zdr., TP, bezp. a ekon. dopady
Občanské svobody	-

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měřín 4. 6. 2009

Výsledky: Národní strategie 2005-09

Hlavní charakteristiky situace (str. 9):

- **příčiny:** dostupnost drog, nabídka a ceny drog, (ne)informovanost mladých lidí
- **jev:** užívání: prevalence užívání heroinu a pervitinu, experimentální a rekreační užívání konopí a extáze, věk první zkušenosti
- **důsledky:** infekční choroby, úmrtí
- **řešení:** pokrytí sítí služeb, certifikace služeb, tvrdý postih obchodníků, (ne) represe vůči uživatelům, represe nezákonné výroby a distribuce

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Výsledky: Národní strategie 2005-09

Rámec	Hlavní charakteristiky drogové situace podle NS
Symbolický nesouhlas	Experimentální a rekreační užívání konopí a extáze
Punitivní	Tvrdý postih obchodníků
Minimalizace škod	Infekční choroby, úmrtí
Občanské svobody	-

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Výsledky: Národní strategie 2005-09

Konečné cíle (str. 14):

- snížit užívání a/nebo
- snížit potencionální rizika a škody pro jednotlivce a společnost

Hlavní cíle (str. 17):

- potírat organizovaný zločin, zejména distribuci drog
- snížit užívání a rizika/škody

Výsledky: Národní strategie 2005-09

Rámeček	Hlavní / konečné cíle NS
Symbolický nesouhlas	Snížit užívání
Punitivní	Potírat organizovaný zločin, zejm. distribuci
Minimalizace škod	Snížit rizika / škody
Občanské svobody	-

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měřín 4. 6. 2009

Závěry

Při definování drogového problému NS 2005-09
zohledňuje pouze rámec minimalizace škod.

Výběrem charakteristik situace a formulací
hlavních/konečných cílů ale zohledňuje tři rámce:

- minimalizace škod,
- punitivní rámec a
- rámec symbolického nesouhlasu.

Rámec občanských svobod není zohledněn. Někteří
aktéři se tak v oficiální drogové politice mohou
„zhlédnout“ více než jiní.

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009

Diskuse

Interpretace souvislostí mezi deklarovanými cíli a rámci drogového problému je diskusní.

Např. lze v rámci minimalizace škod obhájit redukci užívání jako cíl o sobě? Lze obhájit trestání dealerů jako cíl o sobě?

Je možné, že od roku 1998 se rámce drogového problému posunuly. Tato hypotéza může být zkoumána na odrazu veřejně politických kontroverzí z pozdějších let v médiích, parlamentní rozpravě i na jiných fórech.

Děkuji Vám za pozornost.

Mgr. Jan Morávek, Ph.D., Institut sociologických studií,
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze
e-mail jan.moravek_zavinac@gmail.com, tel. 604252309

AT konference 2009 „Mýty a stereotypy v adiktologii“, Měříň 4. 6. 2009
